

Сербин Руслан Андрійович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, начальник докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ;
Мозоль Станіслав Анатолійович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ;
Безуглий Олександр Анатолійович – начальник курсу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Розглянуто результати діяльності щодо підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у Національній академії внутрішніх справ за минулий рік. Висвітлено рівень ефективності функціонування докторантури та ад'юнктури академії і визначено заходи щодо вдосконалення підготовки науково-педагогічних кадрів вищої категорії.

Ключові слова: докторантура та ад'юнктура; наукові і науково-педагогічні кадри; підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів; спеціалізована вчена рада; дисертаційне дослідження.

Рассмотрены результаты деятельности по подготовке научных и научно-педагогических кадров в Национальной академии внутренних дел за прошлый год. Освещены уровень эффективности функционирования докторантуры и адъюнктуры академии и определены меры по совершенствованию подготовки научно-педагогических кадров высшей категории.

Ключевые слова: докторантура и адъюнктура; научные и научно-педагогические кадры; подготовка научных и научно-педагогических кадров; специализированный ученый совет; диссертационное исследование.

The results of the preparation of scientific and scientific-pedagogical personnel of the National Academy of Internal Affairs last year. The Level of

effectiveness of doctoral and adjunction Academy and identified measures to improve the preparation of teachers of the highest category.

Keywords: doctoral and adjunction Academy; scientific and scientific-pedagogical staff; training of scientific and pedagogical staff; specialized academic council; dissertation research.

Серед першочергових стратегічних завдань МВС України головним суб'єктом впровадження принципово нової кадрової політики, що потребує докорінного переосмислення усталених підходів до проблеми підготовки персоналу, а насамперед науково-педагогічних працівників, що має на меті досягнення якісно нових стандартів освітньої і кадрової роботи, які відповідали б вимогам сьогодення, органічно впилися в загальнодержавну систему вищої освіти.

Система підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, починаючи з 60-х років ХХ ст., зазнавала суттєвих змін, зумовлених двома головними причинами: значне зростання рівня злочинності, з розгалуженою мережею її різноманітних організаційних форм; відтік кваліфікованих фахівців з органів внутрішніх справ. З цією метою, відповідно до наказу МВС СРСР від 15 травня 1970 р. № 149, у КВШ МВС СРСР було створено ад'юнктуру за чотирма спеціальностями. Серед перших ад'юнктів були П. М. Назаров, В. О. Спінов та А. О. Шейко.

З 1993 р. в Українській академії внутрішніх справ, відповідно до рішення Атестаційної комісії Міністерства освіти України від 29 жовтня 1992 р. відкрито докторантуру, у якій здійснювалася підготовка за трьома науковими спеціальностями. З того часу докторантура та ад'юнктура стала структурним підрозділом академії. Варто зазначити, що в докторантурі пройшли підготовку провідні вчені-юристи сучасності, а саме: А. І. Берлач, В. І. Галаган, О. М. Джужа, А. В. Іщенко, О. В. Копан, В. С. Кузьмічов, В. С. Медведєв, Л. Д. Удалова, В. К. Шкарупа та ін.

Докторантура та ад'юнктура Національної академії внутрішніх справ (НАВС) здійснює підготовку науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Ця діяльність здійснюється відповідно до поставлених завдань керівництвом МВС України, Міністерства освіти та науки України, НАВС та згідно із законодавством і відомчою регламентацією, зокрема Положенням про підготовку науково-педагогічних та наукових кадрів у вищих навчальних закладах і наукових установах МВС України (наказ МВС України від 28 квітня 2006 р. № 421), розпорядчими актами ректорату, вченої ради, Положенням про докторантуру та ад'юнктуру, рішеннями проректорів за напрямками роботи.

Загальний контроль і координацію діяльності докторантури та ад'юнктури здійснює перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи, а також колегіальні дорадчі органи – рада з наукової роботи та спеціалізовані вчені ради.

Головним завданням докторантури та ад'юнктури НАВС є забезпечення підготовки кваліфікованих науково-педагогічних і наукових кадрів для навчальних закладів, наукових установ та органів внутрішніх справ України.

Підготовка докторантів, ад'юнктів та здобувачів здійснюється за десятима спеціальностями в семи спеціалізованих учених радах:

12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень;

12.00.02 – конституційне право; муніципальне право;

12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право;

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право;

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право;

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність;

12.00.12 – філософія права (з юридичних наук);

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти;

19.00.06 – юридична психологія (з юридичних наук);

У березні 2012 р. відкрито спеціалізовану вчену раду з правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю *21.04.01 – економічна безпека держави*. Безумовно, це сприятиме виконанню НАВС як національним відомчим закладом освіти координаційної ролі саме в науковому забезпеченні протидії економічній злочинності.

Відповідно до навчального плану підготовки науково-педагогічних кадрів, у докторантурі та ад'юнктурі з ад'юнктами 1-го та 2-го років навчання проводяться заняття з таких дисциплін: філософія, іноземна мова, педагогіка вищої школи, психологія вищої школи, методологія та організація наукових досліджень, вища освіта України і Болонський процес, правові питання вищої школи, педагогічна майстерність, дидактика вищої школи, науковий стиль та правила оформлення дисертаційного дослідження, методика викладання у вищій школі, сучасні освітні технології, теорія та практика виховної роботи, права інтелектуальної власності, спеціальна фізична підготовка, вогнева підготовка, публічні виступи та захист дисертацій.

Станом на 20 лютого 2013 р. в докторантурі та ад'юнктурі *навчається 733 особи:*

– *на денній формі* – 5 докторантів та 94 ад'юнкти;

– *на заочній формі* – 167 ад'юнктів та 467 здобувачів.

У тому числі *167 ад'юнктів – за державним замовленням (84 – денна та 83 – заочна форми навчання).*

Відповідно до Положення про підготовку науково-педагогічних та наукових кадрів у вищих навчальних закладах і наукових установах МВС України (наказ МВС України від 28 квітня 2006 р. № 421 [1]), керівництвом докторантури та ад'юнктури забезпечено належний контроль за виконанням докторантами та ад'юнктами індивідуальних планів роботи.

Двічі на рік докторанти й ад'юнкти звітують на засіданнях кафедр та проходять атестації щодо виконання індивідуальних планів роботи. Відповідно до вимог вищевказаного Положення, з урахуванням рішень ученої ради та ректорату НАВС, 18 та 19 жовтня 2012 р. проведено атестування ад'юнктів денної форми навчання наборів 2010–2011 р. Ад'юнкти, які не в повному обсязі виконували індивідуальний план роботи, заслуховувалися на засіданні ради з наукової роботи (протокол № 10 від 12 листопада 2011 р.), за результатами якого на засіданні вченої ради (протокол № 34 від 27 листопада 2012 р.) було прийнято рішення про відрухування з навчання ад'юнктів О. Я. Дрозд та О. В. Савченко.

Підвищено вимоги до виконання індивідуальних планів роботи ад'юнктами 3-го курсу денної форми навчання. Так, 20 лютого 2013 р. відповідно до доручення ректора НАВС від 4 лютого 2013 р. № 11 було проведено перевірку стану підготовки дисертаційних досліджень ад'юнктами третього року навчання. За результатами перевірки було виявлено, що 4 ад'юнкти (12 % від усього загалу) не виконують індивідуальні плани роботи, у зв'язку з чим їх було заслухано на раді з наукової роботи 20 лютого 2013 р., за підсумками якої було прийнято рішення про винесення питання на засідання вченої ради академії про їх відрухування з докторантури та ад'юнктури НАВС. Роботу решти 26 ад'юнктів визнано такою, що в цілому відповідає індивідуальним планам роботи.

У 2012 р. посилено контроль за виконанням ад'юнктами заочної форми навчання і здобувачами докторантури та ад'юнктури індивідуальних планів роботи над дисертаційними дослідженнями. За невиконання індивідуальних планів роботи без поважних причин і фінансову заборгованість наказом НАВС № 373 від 28 листопада 2012 р. відруховано 64 особи.

У 2012 р. ад'юнктурою здійснено випуск 27 осіб, з них на сьогодні захистили дисертації 13 осіб, рекомендовано до захисту в спеціалізованих учених радах – 7 (що разом становить 74 % від усього загалу), пройшли обговорення на міжкафедральних семінарах – 4, пройшли обговорення на засіданнях кафедр – 3.

Ефективність роботи докторантури та ад'юнктури НАВС утричі перевищує загальнодержавний показник. Якщо у 2011 р. середня ефективність роботи аспірантури всіх вищих навчальних закладів, які належать до сфери управління Міністерства освіти та науки України, становила 28 %, то в академії – 74 % [2].

У поточному році спеціалізованими вченими радами запроваджено практику першочергового прийняття до захисту дисертацій ад'юнктів денної форми навчання, які завершили роботу над дослідженнями в терміни, передбачені індивідуальними планами роботи. Вказане значною

мірою стимулюватиме ад'юнктів для своєчасної і якісної підготовки дисертаційних досліджень.

Випускники докторантури, ад'юнктури, а також здобувачі НАВС є основним джерелом зростання наукового потенціалу навчального закладу. Десять випускників ад'юнктури 2012 р. працюють в академії на посадах, пов'язаних з науково-педагогічною та командно-адміністративною діяльністю.

Підготовці науково-педагогічних кадрів для системи МВС сприяє функціонування в академії семи спеціалізованих вчених рад з захисту дисертацій. Так, протягом 2012 р. у спецрадах захищено 82 дисертації, з яких 8 докторських та 74 кандидатських.

Загалом за роки функціонування докторантури та ад'юнктури НАВС підготовлено 4603 особи, у тому числі 62 докторанти, 1278 ад'юнктів (691 – на денній та 587 – на заочній формах навчання), а також 3263 здобувачі.

У 2012 р. до ад'юнктури зараховано: за державним замовленням – 16 ад'юнктів на денну та 10 – на заочну форми навчання; за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб – 2 на денну та 19 – на заочну форми навчання; прикріплено здобувачів – 85, з них за державним замовленням – 35, за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб – 50.

Ужито низку заходів щодо організаційного забезпечення роботи докторантури та ад'юнктури: продовжено практику щоденних ранкових перевірок особового складу; удосконалено контроль за виконанням рішень оперативних нарад при першому проректорові з навчально-методичної та наукової роботи; проводиться двічі на рік атестація ад'юнктів.

Протягом 2011–2012 навчального року докторанти та ад'юнкти, разом з науково-педагогічними працівниками академії, брали участь більше ніж у 240 наукових та науково-практичних міжнародних, всеукраїнських, міжвузівських відомчих конференціях та семінарах, що проводилися на базі академії та інших вищих навчальних закладів України.

Керівництво академії забезпечує належні умови для ефективної роботи відділів, що забезпечують підготовку науково-педагогічних кадрів. Так, докторантура та ад'юнктура і відділ організації науково-дослідної роботи нещодавно розмістились у нових капітально відремонтованих приміщеннях, обладнаних комп'ютерною та оргтехнікою, з доступом до мережі Інтернет.

Відповідно до рішення вченої ради НАВС від 24 грудня 2012 р. (протокол № 35), забезпечується відповідність наукових досліджень академії загальнодержавним і галузевим пріоритетам, а також упровадження наукових розробок у практику та навчальний процес.

Спільно із секретаріатом вченої ради академії здійснено випуск щорічного довідника з оглядом дисертаційних досліджень, захищених у спеціалізованих учених радах академії, а також переліком затверджених

протягом року тем дисертацій, що дасть змогу оптимізувати напрями нових наукових досліджень.

Також спільно з видавничо-редакційним центром академії запроваджено практику опублікування наукових статей ад'юнктів у окремому випуску Наукового вісника НАВС.

Ведеться постійний облік та забезпечено належний контроль за виконанням індивідуальних планів здобувачами, які працюють над дисертаціями поза ад'юнктурою. За поданнями профільних кафедр, узгодженими з науковими керівниками, після відповідного обговорення питання на засіданні ради з наукової роботи, здобувачі, які не виконують індивідуальних планів роботи без поважних причин або втратили зв'язки з кафедрами, відраховуються за окремим наказом.

Зазначене вище свідчить про належний рівень підготовки науково-педагогічних кадрів у Національній академії внутрішніх справ, але існують можливості для подальшого вдосконалення і підвищення якості цієї діяльності. Зокрема, пропонується:

ураховувати при затвердженні тем дисертаційних досліджень замовлення практичних підрозділів, а також перспективні завдання, що визначені вищими органами держави для Міністерства внутрішніх справ України (наказ МВС України від 29 липня 2010 р. № 347);

передбачити заходи морального та матеріального стимулювання наукових керівників і ад'юнктів за достроковий захист дисертацій;

підтримати практику першочерговості захистів у спеціалізованих учених радах академії ад'юнктів денної форми навчання при умові своєчасного завершення ними дисертаційних досліджень та подання всіх необхідних матеріалів до спеціалізованих вчених рад;

внести пропозиції щодо відкриття нових спеціальностей, за якими буде проводитися підготовка ад'юнктів з розробленням відповідних навчально-методичних, науково-інформаційних та матеріально-технічних заходів;

продовжити практику розгляду на засіданні ради з наукової роботи питання про стан підготовки дисертаційних досліджень та виконання індивідуальних планів роботи ад'юнктами;

зобов'язати наукових керівників ад'юнктів здійснювати кваліфіковане наукове керівництво роботою над дисертацією. У разі відрахування ад'юнкта за невиконання індивідуального плану роботи без поважних причин проводити службову перевірку щодо визначення підстав, які призвели до таких наслідків, ролі кафедри й наукового керівника з цього приводу;

з метою подальшого вдосконалення наукової роботи перемінного складу академії продовжити практику висунення кращих докторантів та ад'юнктів на здобуття різних державних і недержавних стипендій, премій, тощо;

при заміщенні посад, пов'язаних з науково-педагогічною діяльністю встановити переважне право для осіб, які мають науковий ступінь та досвід практичної роботи в правоохоронних органах;

продовжити опрацювання спільно з комплектуючими підрозділами питання контролю за працевлаштуванням випускників ад'юнктури.

Отже, підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в НАВС належить до пріоритетних стратегічних завдань формування та розвитку не тільки відомчої освіти, а й усього наукового потенціалу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних та наукових кадрів вищих навчальних закладів МВС України : наказ МВС України від 28 квіт. 2006 р. № 421.

2. Атестаційний вісник МОНМС України. – 2012. – № 6. – С. 5.